

Марійка

Іван Липа

Була у матері рідна дочка й пасербиця. Рідну дочку вона дуже любила, а нерідну й бачити не могла, бо вона, Марійка, була далеко краща від її Галини.

Добра Марійка не знала про свою красу і не могла пояснити собі, чому мачуха так злиться, як тільки вона попаде їй на очі! Дівчина все робила: прибирала в хаті, варила, шила, пряла, ткала, давала корові траву, напувала її, доїла, а Галина тільки чепурилася і нічого нічого не робила, неначе їй щодня було свято. Марійка працювала охоче і терпляче, наче овечка, терпіла лайку і прокльони мачухи і сестри. Та це не допомагало.

З дня на день обидві вони ставали лютіші, бо чим далі, тим Марійка робилася кращою, а Галина від люті поганішою. Подумала її мати: "Чого я буду терпіти в своєму домі гарну пасербицю, коли моя рідна дочка таки зовсім негарна? Прийдуть парубки сватати, Марійка їм сподобається, вони й не захочуть Галини".

Від того часу мачуха з дочкою шукали нагоди, як би позбутися бідної Марійки. Мучили її голодом, били її, а дівчина все терпіла та з дня на день ставала все кращою.

Одного разу, а було це саме серед зими, заблаг-лося Галині фіалок:

— Піди, Марійко, принеси мені з лісу пучок фіалок. Я хочу заткнути квітки за пояс і чути їх пахощі.

— Боже правий! Що ти надумала, сестрице мила? Я ніколи не чула, щоб фіалки росли поміж снігом! — відповіла сердешна дівчина.

— Ти ще смієш сваритися, негіднице, жабо, коли я наказую тобі? Якщо ти не підеш у ліс і не принесеш мені фіалок, то я вб'ю тебе!

Тут і мачуха нагримала, схопила Марійку, викинула її геть на мороз ще й двері зачинила за нею.

Гірко плачучи, пішла дівчина в ліс. Сніг лежав глибокий, ніде не було видно й слідів людських. Довго блукала сердешна, змерзла, зголодніла і вже молила Бога, аби він узяв її з цього світу. Раптом запримітила вдалині вогонь, пішла на його блиск і вийшла на верх гори. На горі палало велике вогнище, а навкруги нього на дванадцяти каменях сиділо дванадцять чоловіків: три старі із сивими бородами, три трохи молодші, ще три середніх літ, нарешті три молоденькі й гарні. Усі мовчки дивилися на вогонь. Це було дванадцять Місяців. Січень сидів найвище, волосся і борода у нього були білі, мов сніг, у руках він тримав булаву, як ознаку влади. Якийсь час Марійка стояла здивована, а далі отямилася, наблизилася і попросила:

— Люди добрі! Дозвольте мені обігрітися біля вогню, я вся тремчу від холоду!

Місяць Січень кивнув головою і спитав:

— Як же ти, дівчино, сюди зайшла і чого шукаєш?

— Я шукаю фіалок, — відповіла Марійка.

— Тепер не час шукати фіалок! Скрізь сніг лежить, — сказав Січень.

— Я сама це добре знаю, — відповіла сумно Марійка. — Та моя мачуха і сестра Галина наказали мені принести лісових фіалок. Як не принесу, то вони вб'ють мене. Панове пастухи! Молю вас, скажіть, чи не могла би я десь тут знайти фіалок?

Тоді Січень підвівся з каменя, підійшов до наймолодшого місяця, передав йому булаву і сказав:

— Братику Березню, сядь на моє місце. Березень сів вище від усіх і махнув булавою над вогнем: в той же момент вогонь запалав сильніше, сніг почав танути, на гілках з'явилися бруньки, під деревами зазеленіла трава, квіти пустили пагінці. І ось настала навкруги весна. Поміж кущами зацвіли фіалки. Їх було так багато, ніби хто розіслав блакитний килим.

— Швидше рви! — сказав Місяць Березень Марійці.

Вона радісно набрала великий букет, подякувала дванадцятьом місяцям і поспішила додому.

Як же здивувалися Галина й мачуха, коли побачили, що Марійка йде з букетом фіалок. Відчинили їй двері. Вона ввійшла, і пахощі розлилися по всій хаті.

— Де ти їх набрала? — спитала Галина сердито.

— На високій горі. Там їх багато росте під кущами.

Галина взяла квіти, завітчалася, нюхала сама й давала нюхати матері, а до сестри ні разу й не промовила: "Нюхай і ти!"

Після того Галина й мачуха вигнали Марійку по суніці.

Пасербиця знову прийшла до Місяців і вони так же щиро її привітали.

Довідавшись, в чому справа, Січень встав із каменя, підійшов до Місяця, що сидів навпроти нього, віддав йому булаву й сказав:

— Братику Липню, сядь на моє місце. Прекрасний Липень сів вище від усіх і махнув булавою поверх вогню. В ту ж мить полум'я піднялося високо, сніг швидко розтанув, земля одяглася в зелену траву, дерева в листя, пташки почали свої співи, різні квіти прикрасили ліс. Настало літо. У траві замелькали білі зірочки, ніби їх навмисне насіяли. Швидко на очах білі зіроньки перетворилися в суніці, і в ту ж хвилину ягідки дозріли.

Не встигла Марійка й оглянутися, як їх багато-багато розсипалося по землі, немов хто скропив її кров'ю.

Марійка набрала суніць, подякувала й віднесла їх Галині.

Та їла ягоди й матері давала поласувати, та ні разу не сказала Марійці: "Покуштуй і ти, сестрице!"

Утретє забажалось Галині червоних яблук, і вона послала за ними Марійку.

Глибокими лісами знову прийшла небога до Місяців.

Цього разу Січень передав свою владу братові Жовтню. Жовтень сів на перше місце, махнув булавою над вогнищем — огонь запалав яскравіше, сніг пропав, природа швидко набрала сумного осіннього вигляду. Листя падало з дерев одне за одним, а

свіжий вітер гонив його по сухій пожовклій траві. Марійка вже не бачила розквітлих квітів, зате знайшла яблуню з соковитими плодами. Струсила її — упало одне червоне яблуко, струсила ще — упало друге.

— Тепер швидше додому! — сказав Жовтень.

Здивувалася Галина, здивувалася й мачуха, коли Марійка принесла додому два яблучка:

— Де ти зірвала яблука?

— На високій горі, там ще багато їх залишилося.

— Чому ж ти не принесла більше? — скрикнула з люттю Галина. — Мабуть, сама поїла дорогою?

— Ах, мила сестрице! Я ні одного яблучка не спробувала. Я струсила раз — упало одне яблучко, струсила ще — упало друге. А більше трусити мені не дозволили, наказали додому йти.

— А щоб тебе громи побили, — кляла Марійку Галина і хотіла її побити. Сердешна заплакала і втекла в другу кімнату. Галина стала їсти яблуко, і воно видалося їй надзвичайно смачним. З'їла та й каже матері:

— Дай-но мою шубу, піду я сама до лісу, бо ця негідниця, мабуть, знову все з'їсть по дорозі. Я струшу всі яблука, чи там вони дозволять мені, чи ні!

Одягла шубу, хустку на голову і пішла з дому.

Сніг лежав глибокий, ніде не видно було слідів людської ноги. Довго вона блукала, нарешті прийшла до місяців. Не спитавши дозволу, Галина просто підійшла до вогнища і почала гріти руки.

— Чого ти шукаєш? По що сюди прийшла? — суворо спитав Січень.

— А тобі яке діло, старий дурню? Нащо тобі знати, куди я йду? — відповіла Галина й повернулася в ліс.

Січень наморщив чоло і підняв булаву над головою.

В цю хвилю вогонь став горіти слабше, небо захмарилося, сніг посипав такими пластами, немов хто з перини витрушував пір'я. По лісі засвистів різкий, холодний і пронизливий вітер. На один крок перед собою Галина вже нічого не бачила. Вона в'язла в снігу, проклинала Марійку і почувала, що поволі замерзає.

Дожидаючи дочку, мати дивилася у вікно, вибігала за ворота; години минали одна по другій, а Галини не було.

Мабуть, яблука так їй сподобалися, що вона ніяк не може їх покинути, — подумала мати.—

Піду й я та сама подивлюся.

Одягла шубу і пішла шукати дочку.

А між тим час минав та й минав. Марійка наготувала страви, упоралася з коровою, а мачуха й Галина не поверталися.

— Де ж вони ходять так довго? — подумала Марійка і сіла прости. Уже й попряла, уже й надворі смерклося, а їх усе нема.

— Ах, Боже мій! Що з ними трапилося? — сказала добра дівчина. Подивилася у

вікно — небо світилося зорями, земля блищала снігом, а з людей нікого не було видно.

Другого дня ждала їх Марійка на сніданок, ждала на обід, та даремно — вони обидві замерзли у лісі.